

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, SOBOTA, 27. X. 1951

ŠTEV. 76 (445)

Veliko zborovanje naših gospodarjev

Pretekli četrtek so se zbrali v Celovcu zastopniki naših kmetov iz vseh občin slovenskega dela dežele, prišli so tudi kandidati, ki jih je volilni odbor Kmečke zveze predlagal za volitve v kmetijsko zbornico in v okrajne kmečke odbore, da se pogovorijo o vprašanjih v zvezi s kmetijsko-zborniškimi volitvami. Navzoči so bili stari izkušeni gospodarji, osiveli v skrbi za svoje posestvo, za domačo zemljo in svoj narod. Med njimi pa so sedeli tudi mladi posestniki, ki so iz rok svojih očetov prevzeli zemljo in dom, da naprej čuvajo in branijo našo slovensko zemljo pred tujim navalom, da v bodoče skrbijo za procvit in napredek svojega kmečkega posestva in s tem za dobrobit vsega našega ljudstva. Vsi navzoči pa so se dobro zavedali, kolikšnega pomena je to zborovanje, na katerem naj napravijo dalekosežne sklepe, od katerih bo v veliki meri odvisna nadaljnja usoda našega kmečkega življa na Koroškem.

Zato je tudi začasni predsednik volilnega odbora Kmečke gospodarske zveze Lapuš, ki je začel zborovanje in pozdravil vse navzoče, med njimi tudi predsednika Demokratične fronte delovnega ljudstva dr. Petka in predsednika Narodnega sveta dr. Tischlerja, posebno poudaril veliki pomen enotnega nastopa slovenskih kmetov pri volitvah dne 25. novembra. Izjavil je, da je prišla težnja po skupnosti do izraza v vseh vaseh, ker se naše ljudstvo zaveda, da bo le v skupnosti doseglo uspehe v tako važni ustanovi kot je kmetijska zbornica. Vse nas je prevečala le težnja po skupnosti, ko smo se sestali na prvem sestanku, da postavimo skupen volilni odbor, je poudaril tov. Lapuš. Na kratko je obrazložil dosedanje delo volilnega odbora, nato pa dal besedo članu odbora Singerju, ki je spregovoril o programu Kmečke gospodarske zveze. (Govor bomo v izviru prinesli v prihodnji številki.)

Večkrat vsled odobravanja prekinjeni govor so vsi zborovalci sprejeli z velikim navdušenjem in s tem izrazili, da se popolnoma strinjajo z izvajanjem govornika. Po soglasnem sklepu bo volilni odbor na podlagi tega govora izdelal poseben volilni program in program Kmečke gospodarske zveze, ki ga bo objavil tudi slovenski koroški tisk.

Predsednik Lapuš je zatem spregovoril o kandidatih, ki bodo kot odborniki v kmetijski zbornici odločno zastopali interese našega kmečkega ljudstva, in predlagal kandidatne liste za volitve v deželno kmetijsko zbornico in v okrajne kmečke odbore. Vse kandidate, ki jih je volilni odbor predlagal po trezni vsestranski presoji, so zborovalci potrdili soglasno, ker vedo, da so to najboljše v njihovih vrstah, da so to ljudje, ki se bodo nesebično, odločno in vztrajno zastavili za pravice in enakopravnost slovenskega kmečkega življa. (Imena posameznih kandidatov bomo objavili v prihodnji številki.)

Zborovanje je nato pozdravil predsednik Demokratične fronte dr. Petek in naglasil, da smo pričakovali, da bo po zlomu nacizma mogoče uveljaviti demokratične težnje, dejansko pa se ni izboljšalo veliko, marveč imamo velike težkoče tudi še danes, in to predvsem na gospodarskem področju. Spomnil se je časa, ko je v deželi prevzel vodstvo zloglasni Heimatdienst, ki je diktiral tudi gospodarski razvoj dežele in posegal vmes povsod tam, kjer je šlo za vprašanje slovenske narodne skupine. Namenoma in načrtno je odtujeval naše ljudstvo zemlji in naseljeval v južnem delu Koroške tujce — Nemce, nadzoroval je razdeljevanje podpor in pripravljaval nasilno izselitev naših kmečkih družin. Ko je prišel na današnje razmere, je dr. Petek poudaril, da nikdar ne smemo opustiti borbe za enakopravnost in ravno pri volitvah v kmetijsko zbornico se nam nudi

prilika, da se z združenimi močmi zastavimo za svoje pravice. Samo v skupnosti vseh demokratov našega ozemlja ne glede na narodno in svetovno nazorno pripadnost vidim možnost učinkovite obrambe interesov našega ozemlja.

Za dr. Petkom je spregovoril predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Tischler, ki je poudaril dejstvo, da 50.000 volivcev iz južnega dela Koroške nima svojega zastopnika v deželnem zboru in da je to ključ krivic, ki se godijo našim krajem. Govoril je tudi o tem, da vlada med našim ljudstvom mnenje, da se ni treba zanimati za politiko. Toda to je napačno mnenje — je poudaril — ker vprašanje žitnih cen je politika, vprašanje cene mleku je politika, politika je tudi, ko kmet skrbi, kako bo dobro prodal svoje pridelke, in politika je, ko delavec skrbi, da bo poceni kupil svoje potreščine. Mi vsi živimo v sredini političnega dogajanja in če ne bomo sami zgrabili za politične vajeti, bodo zgrabili drugi. Ob koncu je še dejal: 25. novembra boste odločali o svoji usodi in naloge naše gospodarske politike bo, da pomagamo južnemu delu dežele, zato delajmo vsi, da bo izvoljeno primerno število slovenskih kmetov.

Nato pa je spregovoril bivši deželni posla-

nec in nosilec kandidatne liste za volitve v deželno kmetijsko zbornico Janko Ogris iz Bilčovsa. Najprej je izjavil, da se le težko odloči za sprejem kandidature, ukloni pa se volji naroda, volji našega ljudstva, ki da mu bo služil po vseh svojih močeh. Govoril je o krizi, ki jo preživlja naš kmet, ko nima več veselja do kmetovanja, ker ne ve, če bo dobil plačano svoje delo, „toda živimo v težkih časih in potrebno je, da se združimo, gre za naš obstoj in imeli bomo le tisto, kar si bomo priborili in pridelali sami.“ Spregovoril je tudi o strokovnem izobraževanju in poudaril, da nam morata pri tem pomagati dežela in država. Še vedno nam odrekajo slovensko kmetijsko šolo — je dejal — in dobro poznamo njihove namene, ko nas zapostavljajo. Za nas ni potrebnega denarja, vsi milijoni gredo drugam, zato moramo odločno postaviti naše zahteve, ker nam nihče ne bo podaril kaj. Navedel je primer, ko je slovenski kmet zaman zahteval podporo, medtem ko so nemškemu kmetu iz iste vasi nudili vse ugodnosti iz sredstev, ki so namenjena za pomenčevanje naše zemlje. Povedal je, da je imel pri tem svoje prste vmes inž. Schumy. Proti takemu pristranskemu ravnanju se moramo od-

(Nadaljevanje na 2. strani)

OZN je treba okrepiti

Ob šesti obletnici ustanovitve Organizacije združenih narodov je njen generalni tajnik Trygve Lie izdal proglas, v katerem je poudarjeno, da je OZN vlagala velike napore v pospeševanje miroljubnega urejanja sporov in za skupno dejavnost za doseg gospodarskega in socialnega napredka.

Trygve Lie obrača pažnjo na številne primere, ko so Združeni narodi pomagali reševati nevarne zapletitve, da so prenehali vojni spopadi in da je bil dosežen miroljuben sporazum. Med drugimi primeri navaja proglas tudi napad v Koreji, ki je bil odbit, ter pravi, da je bil to prvi dokaz sposobnosti mednarodne organizacije za skupno akcijo proti napadalcu.

Bistvene uspehe so dosegli Združeni narodi na gospodarskem in socialnem področju. Izboljšanje življenjske ravni za milijone ljudi v slabo razvitih področjih zahteva dolgotrajne napore vlad in mednarodnih organizacij. Z vztrajnim delom ustanov in organov OZN se je svet kot nikoli poprej zavedel bistvenih človeških pravic.

Ob koncu ugotavlja Trygve Lie: „Pot k zagotovitvi miru je počasna in težka. Prepričan pa sem, da bomo uspeli, če bodo narodi vsega sveta stalno odločni, da ohranijo in utrdijo OZN kot najbolj praktično ustanovo za svetovno skupnost, v kateri bo vladal mir.“

Maršal Tito pa je v svoji izjavi beograjski „Borbi“ med drugim dejal: „Letošnja proslava dneva Združenih narodov spada v čas, ko se poleg že obstoječih nerešenih mednarodnih vprašanj pojavljajo nova, ki še bolj slabšajo mednarodni položaj. Dosedanji neuspehi OZN ne bi smeli biti vzrok, da se oslabi zaupanje v to mednarodno organizacijo. Lani sem rekel, da lahko samo polno in enakopravno sodelovanje vseh članov OZN v vseh vprašanjih okrepi to organizacijo in jo usposobi za izvrševanje njenega poslanstva. To velja še bolj danes, ko se vse bolj postavlja vprašanje nacionalnega razvoja vrste narodov, ki v nedavni preteklosti niso uživali popolne neodvisnosti. Pri uresničevanju načel listine OZN, predvsem pa pri vseh naporih za krepitev miru in mednarodnega sodelovanja bo vlada FLRJ kot doslej najaktivneje sodelovala.“

Pravice nalagajo dolžnosti

V okviru tedna Združenih narodov je bila v sredo celovškem mestnem gledališču proslava, na kateri je govoril deželni glavar Wedenig o pomenu in smotrih avstrijske lige Združenih narodov.

V svojem govoru je deželni glavar nakazal, da je Avstrija že danes deležna mnogih ugodnosti, ki jih nudi OZN, čeprav še ni članica te mednarodne ustanove. Vseh ugodnosti in pravic, ki jih lahko nudi OZN, pa bo Avstrija deležna šele tedaj, če bo postala njena polnopravna članica. V tem primeru pa bi Avstrija imela tudi dolžnost, da se v spornih vprašanjih podvrže mednarodnemu razsodišču, da spoštuje osnovne človečanske pravice in pravice narodnih manjšin in da zajamči izpolnjevanje pogodb in prevzetih obveznosti.

Razveseljivo je slišati, da se odgovorni ljudje avstrijskega življenja ne nadejajo samo ugodnosti, ki bi jih Avstriji nudilo članstvo v OZN, temveč da se zavedajo tudi dolžnosti, ki bi bile povezane s tem članstvom. Še bolj raz-

veseljivo pa bi bilo, če Avstrija ne bi čakala na to, kdaj bo sprejeta v skupnost Združenih narodov, temveč bi se glede spoštovanja vsaj osnovnih narodnostnih pravic že sedaj izkazala z dejanji. To bi moglo nedvomno samo pospešiti njen sprejem v svetovno organizacijo Združenih narodov.

Krauland bo izročen

Avstrijski tisk je svojčas mnogo pisal o bivšem ÖVP-ministru Kraulandu in ga dolžil, da je zapleten v vrsto težkih korupcijskih zadev. Vodstvo ÖVP je bilo končno prisiljeno, da ga je izključilo iz svoje srede. Na podlagi obtožb proti Kraulandu, ki jih je v procesu proti listu „Die Union“ iznesel branilec odgovornega urednika, je državno pravdnništvo zahtevalo izročitev Kraulanda. Imunitetni odbor državnega zbora je v sredo obravnaval to zahtevo ter soglasno sklenil, da priporoča parlamentu, naj ukine poslansko nedotakljivost Kraulanda.

ZIVIMO V TEŽKIH ČASIH IN POTREBNO JE, DA SE ZDRUŽIMO, GRE ZA NAŠ OBSTOJ IN IMELI BOMO LE TISTO, KAR SI BOMO PRIBORILI IN PRIDELALI SAMI.

Volitve v Kmetijsko zbornico

Ne družimo se z nobeno stranko!

Naši zaupniki so nam v zadnjih dneh sporočili, da pristopajo do njih odposlanci drugih strank, ki se mislijo udeležiti volitev, ter jih nagovarjajo, da bi šli s to ali drugo stranko skupno na volitve. Znani so nam primeri, kjer so našim zaupnikom ponujali na svojih kandidatnih listah prva mesta.

Zaradi popolne jasnosti še enkrat poudarjamo:

Kmečka gospodarska zveza gre samostojno na volitve ter se ni razgovarjala z nobeno obstoječih strank in njihovih kmečkih združenj, ne z „Arbeiterbauernbundom“, še manj pa s „Kärntner Bauernbundom“ ali „Unabhängige Bauernschaft“. Prebridke izkušnje imamo kmetje po naših vaseh, da bi se mogli vezati in se pogajati o skupnem nastopu s katero koli imenovanih strank. Vsi, ki so o kmečkih stvareh in potrebah kdaj koli odločali, so odločali samo v škodo naših kmetov, so delili Koroško na večvredni nemški del in na manjvredni jezikovno mešani del dežele. Naši kraji so utrpeli preveč gospodarske škode, da bi jim mogli še naprej zaupati. Zdrava pamet nam zaveduje, da ne gremo z nobeno stranko v volilno skupnost. Uspehov, pomoči in opore v svojih težavah moremo pričakovati le toliko, v kolikor si je bomo sami potom kandidatov Kmečke gospodarske zveze sami priborili. Z drugimi strankami pri volitvah moremo utrpiti le nadaljnjo škodo. S samostojnim nastopom v Kmečki gospodarski zvezi in z glasom za Kmečko gospodarsko zvezo pa bomo ustvarili pogoje, s pomočjo katerih si bomo priborili to, kar nam doslej vsi odrekajo.

Volilni odbor
Kmečke gospodarske zveze

Deželni zbor bo zasedal

Jesensko delo Koroškega deželnega zbora se bo pričelo v ponedeljek, dne 29. t. m. Dnevniki red 13. zasedanja, ki bo v veliki sejni dvorani Deželne hiše, obsega skupno 12 točk.

Deželni zbor bo med drugim razpravljal: o spremembi zakona o prispevkih za pospeševanje tujkega prometa ter o taksah v tujkoprometnih občinah; o ustanovitvi deželnega filma, ki naj bi služil propagandi za tujski promet. Med drugimi, bolj krajevno važnimi vprašanji bodo na dnevnem redu tudi poročila in predlogi o ustanavljanju novih glavnih šol, o zopetni uvedbi tranzitnega prometa preko Draževgrada ter poročilo šolskega in komunopolitičnega odbora o kmetijskih poklicnih šolah.

Na dnevnem redu pa še vedno pogrešamo poročilo deželne vlade, iz katerega bi bilo razvidno, kako, koliko in komu je delila deželna kmetijska zbornica sredstva, s katerimi je razpolagala za pospeševanje kmetijstva na Koroškem. Deželna vlada je dobila namreč že aprila nalog od deželnega zbora, naj v teku enega meseca pripravi to poročilo. Sedaj ko so volitve v kmetijsko zbornico pred durmi, bi bilo to poročilo vsekakor potrebno. Javnost bi to poročilo gotovo bolj zanimalo, kakor pa nedavna Gruberjeva propagandna turneja s slavospevi samemu sebi in njegovim „sodelavcem“.

Bern. — Švicarski volivci bodo 27. in 28. oktobra izvolili nov parlament. Tisk posveča številne članke tem volitvam in poudarja, da bodo volitve prav gotovo potekale zelo mirno. Najvažnejše naloge, ki čakajo sedaj Švico, so vprašanje zunanje politike, finansiranje oborožitvenega načrta, reforma zveznih financ in statut za poljedelstvo.

Ottawa. — Kanada je poslala svoje prve pehotne enote v Evropo kot kanadski delež za oborožitvene sile Atlantskega pakta pod poveljstvom generala Eisenhowerja. Gre za delež 27. pehotne brigade, ki bo v britanskem sektorju Zapadne Nemčije.

Državni proračun 1952

Primanjkljaj 1031 milijonov šilingov

Osnutek zveznega proračuna za leto 1952 predvideva v tekočem gospodarstvu 18 milijard 773.097.400 šilingov izdatkov in 18 milijard 656.098.200 šilingov dohodkov, torej 116 milijonov 999.000 šilingov primanjkljaja, to je 6 odstotkov. Postavka izrednih izdatkov za investicije znaša 914.484.000 šilingov, tako da znaša skupni primanjkljaj vsoto 1.031.383.700 šilingov. Pri tem pa pri dotacijah za gradnjo niso bili upoštevani naraščajoči gradbeni stroški, tako da bodo mogli v prihodnjem letu kljub v ta namen določeni višji vsoti manj graditi kakor letos.

Številke proračuna za leto 1951 izkazujejo vključno dodatek 11.564 milijonov šilingov izdatkov in 14.564 milijonov dohodkov ter 701 milijon šilingov primanjkljaja. Tekom enega leta se je torej zvečan deficit zvišal za 330 milijonov šilingov.

Redni izdatki za državno upravo znašajo 11.667 milijonov šilingov (leta 1951: 8465 milijonov šilingov). Od tega zneska odpade na socialno upravo 3262 milijonov (leta 1951: 2390), kjer so najvažnejši izdatki: Državni prispevek k socialnemu zavarovanju 1000 milijonov (leta 1951: 693 milijonov) in sicer za zavarovanje invalidov 670 milijonov, oskrbo za poškodovane vsled vojne 1025 milijonov, za stanovanjsko oskrbo 292 milijonov, za oskrbo žrtev 44 milijonov.

Za izdatke za pouk je predvidenih 1162 milijonov šilingov, za pokojnine 1122 milijonov, za podpore otrok 1060 milijonov, za gradnjo 851 milijonov. Za notranje zadeve je določenih 751 milijonov, od tega za policijo 410 milijonov, orožništvo 287 milijonov, kmetijstvo in gozdarstvo 462 milijonov, finančno upravo 422 milijonov, sodstvo 300 milijonov šilingov. Od 914 milijonov za investicije odpade 600 milijonov šilingov za zvezne železnice, 100 milijonov v fond za obnovo stanovanjskih poslopij, 83 milijonov za pošto, 52,5 milijonov za zvezna gledališča in 50 milijonov za državne gozdove.

Najvišjo postavko dohodkov 9536 milijonov šilingov tvorijo javne dajatve, od katere vsote pa dobijo dežele in občine 4.018 milijonov. Direktno davke so knjižili s 5886 milijoni šilingov, davek na blagovni promet s pribitkom 4410 milijonov, potrošniški davek 1694 milijonov šilingov. Med direktnimi davki predstavlja dohodninski davek najvišjo postavko in sicer 2000 milijonov šilingov.

Pošta predvideva 16 milijonov šilingov prebitka, nasproti temu pa ima 92 milijonov nepokritih investicij. Državni gozdovi proračunavajo 8,7 milijonov rednega prebitka in 50 milijonov nepokritih investicij. Državna tiskarna računa s 6 milijoni šilingov deficita. Zvezna gledališča predvidevajo 61 milijonov deficita,

h čemur je prišteti še 52,5 milijona investicij. Zvezne železnice računajo s 4314 milijoni bruto-izdatki, od tega 2400 milijonov za osebe in 1900 milijonov stvarnih izdatkov. Dohodkov pričakujejo 3844 milijonov. K deficitu 470 milijonov je prišteti še 470 milijonov šilingov nepokritih investicij.

Plan uslužbencev izkazuje pri pragmatiziranih uslužbencih zvišanje za 3864, to je na 181.258 uslužbencev. Stanje sistematiziranih pogodbenih uslužbencev se je znižalo na 22.480 to je za 2112, nesistematiziranih uslužbencev pa se je dvignilo za 1200, to je na 13.000. Število delavcev se je znižalo za 3000

na 47.500. Število upokojencev se je zvišalo za 2931 na 192.277. Število osebja je torej naraslo za okoli 2500.

V pojasnilo k zveznemu finančnemu zakonu poudarjajo, da bo zaradi odklonitve zvišanja davkov potrebno zvišati tarife na blagovni promet in omejiti osebne vozne ugodnosti. Ti ukrepi naj bi vrgli vsaj 1000 milijonov šilingov, katero vsoto v proračunu že upoštevajo. (APA)

Ta teden se je sestal k zasedanju državnega zbora, ki razpravlja v proračunski debati o zveznem proračunu za 1952 in o finančnem zakonu.

Veliko zborovanje naših gospodarjev

(Nadaljevanje s 1. strani)

ločno boriti, zato podprite našo stvar. Ko gre za narod, je zaključil, za naše koristi, vsi na delo in uspeh ne bo izostal!

Zborovalcem so se predstavili tudi nosilci okrajnih kandidatnih list in je kot prvi spregovoril Mirko Kumer, ki se je spomnil plodnosnega delovanja po letu 1932, ko so imeli Slovenci v pliberškem sodnem okraju pet izmed šestih odbornikov. In tudi danes smo tam kot leta 1932, je izjavil, če bomo izvolili prave ljudi, se bo naše ljudstvo z zaupanjem obrinilo od njih. V občinskih in okrajnih odborih morajo biti naši ljudje in tudi v deželni zbornici hočemo imeti svoje zastopstvo, ki bo nasprotnikom obujalo vest, da so nam dolžni še mnogo. Prav tako pa zahtevamo, da bodo v uradih in pisarnah zbornice ljudje, ki razumejo oba jezika, da se ne bo več dogajalo, da bi nam razni nameščenci dajali na naša vprašanja za odgovor: „Ich verstehe nicht windisch.“

Naslednji je govoril Kofler iz beljaškega okraja in dejal, da delo, ki nas čaka, ne bo lahko, treba bo veliko truda, da si bomo priborili pravice, ki nam gredo. Izrazil je veselje nad tem, da se kmetje naših krajev združijo, da bi pa bilo še lepše, če bi se združili vsi koroški kmetje in vzeli svojo usodo v svoje roke. Tudi on je zaključil z besedami: „Potrudimo se vsi, da bodo volitve uspeh za nas!“

Kot zadnji kandidat se je oglašil še Lovro Kramer iz okraja Celovec, ki je poudaril, da morajo biti kandidati oziroma izvoljeni odborniki vedno na razpolago svojemu ljudstvu, ker le takrat bodo našli razumevanje med našim kmečkim prebivalstvom.

Čas je kratek in dela je mnogo, če hočemo, da bo uspeh res zadovoljiv, je poudaril ob koncu Blaž Singer, nato pa je predsednik volilnega odbora Lapuš zaključil zborovanje s pozivom: „Napnimo vse sile, da bo 25. november dan, ko bo prišla do izraza moč našega kmečkega ljudstva!“

Zahteve kmetov Tržaškega ozemlja

Preteklo nedeljo je bil v Trstu prvi občni zbor Kmečke zveze za anglo-ameriško cono STO-ja. Na občnem zboru zbrani mali in srednji kmečki posestniki in najemniki so sprejeli resolucijo, v kateri je poudarjeno, da se bo treba še nadalje boriti proti zapostavljanju slovenskih kmetov. Kmečka zveza zahteva namestitev slovenskih strokovnjakov in predstavnikov slovenskih kmetov v vseh kmetijskih ustanovah, kjer so sedaj nastavljeni le Italijani, četudi je 95% kmečkih posestev v rokah slovenskih kmetov. Dalje zahteva otvoritev slovenske kmetijske šole in slovenskih kmetijskih tečajev ter razveljavljenje zakonov, ki zavirajo napredek kmečkega gospodarstva.

Kmečka zveza se že od svoje ustanovitve v

začetku minulega leta bori proti še veljavnemu fašističnemu zakonu iz leta 1927, s katerim so slovenskim kmetom odvzeli skupno zemljo in jo izročili občinam, ki so jo prodajale italijanskim kmetom ter tako raznarodovale slovenske vasi. To se dogaja še danes. Zvezi je do slej uspelo, da so v eni občini vrnilo skupno zemljo kmetom. Ostro borbo vodi Kmečka zveza proti fašističnemu zakonu iz leta 1934, ki odreja, da kmetje ne morejo svojih pridelkov prodajati neposredno na mestnih tržiščih, ampak jih morajo prodajati po neprimerno nižjih cenah posredovalcem.

Občni zbor Kmečke zveze je pokazal, da je postala zveza navzlic težkim političnim razmeram važen činitelj za nadaljnjo krepitev kmečkega gibanja na STO. Pokazal pa je tudi, da se mora kmečko prebivalstvo v coni A Tržaškega ozemlja boriti v mnogih ozirih za uresničitev istih potreb in teženj, kakor kmetje našega ozemlja na Koroškem in njihova strokovna organizacija Slovenska kmečka zveza.

PO ŠIRNEM SVETU

Carigrad. — Po poročilih tiska je neka podmornica, ki je po vsej verjetnosti pripadala Bolgariji, pričela streljati na nekaj turških podmornic, ki so opravljale obalsko stražo na Črnem morju. Turške podmornice so odgovorile z ognjem ter potopile neznano podmornico.

Stockholm. — Švedske oblasti bodo v bodoče strožje zaslišale begunce iz Vzhodne Nemčije, ker menijo, da prihajajo pod pretezo „političnih beguncev“ politični agenti. Švedske oblasti so namreč opazile, da mnogi begunci pri zasliševanju na isti način odgovarjajo. Zaradi tega sumijo, da je ta veliki pritok beguncev organizirala sovjetska obveščevalna služba.

Hongkong. — Pakistanska vlada je poslala v LR Kitajsko svojega veleposlanika Mohameda Razo, ki bo uvedel normalne odnose med obema deželama.

Buenos Aires. — Med mašo v cerkvi sv. Janeza Evangelista se je porušila kupola cerkve. Ubityh je bilo devet oseb, ranjenih pa trideset.

Genova. — V Švici je v torek zapadlo precej snega. Po znanih zimskih športnih središčih že morejo smučati. O mrzlem valu poročajo tudi iz Španije. Sneg je zapadel na Pireneji in v pokrajini Leon.

London. — Britanski parnik „Pandora“ se jn ta teden potopil. Med valovi je izginilo tudi šest mož posadke.

New Delhi. — V New Delhi so ustanovili novo politično stranko „Džan Sing“, ki bo na bližnjih volitvah predstavljala indijske desničarje. Stranka ima baje po združitvi vseh manjših desničarskih strank 10 milijonov pristavev.

Beograd. — Razstavo Narodno osvobodilne vojne, ki je bila v Beogradu odprta v počastitev desetletnice ljudske vstaje, je doslej obiskalo že nad 400.000 ljudi iz vse države.

Značke za organe poizvedovalne službe

Deželno finančno ravnanje javlja, da bodo v veljavnostjo 1. novembra t. l. uvedene za uradne poizvedovalne službe pri davčnem in pri carinskem kazenskem oddelku finančne uprave službene značke. Te značke imajo okroglasto obliko in premer 50 mm. V sredi imajo novi avstrijski državni grb obrobljen z emajlnim trakom zelene barve z napisom „Republik Österreich“. Na zadnji strani je vgravirano besedilo „Erhebungsdienst der Finanzbundesdirektion“. S 1. novembrom se morajo tedaj organi poizvedovalne službe pri svojih uradnih poslovanjih izkazati s službeno značko. Osebe, ki bi poslovale v poizvedovalni službi in se ne bi mogle izkazati s službeno značko, je prijaviti najbližji policijski oziroma orožniški postaji.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Casometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kämtner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschlichsbach 17.

Tretja atomska eksplozija v Sovjetski zvezi

Bela hiša je brez odlašanja vrgla v svet vest o tretji atomski eksploziji v Sibiriji. Politični opazovalci vidijo v tem namen, da bi Trumanova uprava znova potrkala na ljubosumnost Američanov, ki jo gojijo do atomske skrivnosti, v kateri vidijo svojo prednost pred do zob oboroženim ruskim kolosom. Zahteva novo podporo pri izvajanju oboroževalnih načrtov in morda tudi novih kreditih za atomsko energijo.

Pri tem omenjajo predvsem besede ravnatelja urada za mobilizacijo Charlesa Wilsona, ki je dejal takoj ko se je izvedelo za sovjetsko atomsko eksplozijo, da „kljub napredku v izpolnjevanju ameriškega načrta za obrambno mobilizacijo, ostaja nevarnost za ZDA še vedno velika ter se bo še povečala med zimo in prihodnjim poletjem.“ Njegova druga važna izjava pa se glasi: „Mi se ne moremo zaustaviti in se oddahnuti, dokler se ne bodo močje v Kremlju prepričali, da bi njihov napad pomenil zanje konec.“

To naj bi bil prvi uradni odgovor na zadnjo rusko atomsko bombo in sicer od strani človeka, ki ima v svojih rokah ogromna pooblastila, večja kot jih je imel kdaj koli ameriški predsednik za časa miru.

Sicer pa so v Združenih državah Amerike tudi druge težnje. Eno od teh predstavljajo sami atomski strokovnjaki, ki nameravajo v kratkem izdati podoben poziv, kot so ga v septembru 1949, ob eksploziji prve ruske atomske bombe. Tedaj so predlagali nadzorstvo nad atomsko oborožitvijo, kljub temu, da imajo

ZDA za sedaj še prednost v atomski oborožitvi. Ti znanstveniki so danes mnjenja, da imajo v SZ na razpolago od 50 do 100 atomskih bomb.

Nadalje poudarjajo v Washingtonu politični opazovalci, da pomeni tretja eksplozija v Sibiriji odgovor na izkušnje, ki so jih dobili v teh dnevih ameriški strokovnjaki v puščavi države Nevada.

V Washingtonu so prepričani, da misli za sedaj Bela hiša odločno pobijati vse težnje, katerih namen bi bil doseči „atomski sporazum“ s SZ. Dobro naj ne bi gledala niti na načrt samega predsednika senatne komisije za atomsko silo, Mac Mahona, na podlagi katerega bi pošiljali tudi v države vzhodnega bloka svojo gospodarsko pomoč v zamenjavo za splošno nadzorstvo nad oborožitvijo. Vse take načrte bi odložili toliko časa, dokler ne bi dosegli ravnotežja v oborožitvi, ali pa bi prišlo v svetu do takšnega razumevanja, da bi imeli vsa jamstva, da do novih napadov ne bi prišlo in bi postala oboroževalna tekma samo slabo naganje denarja.

Glede zadnjega atomskega poizkusa na „francoski ravnini“ v bližini Las Vegasa, se zdi, da so strokovnjaki dosegli velik napredek glede te ogromne sile, ki jo je človek naenkrat dobil v svoje roke. Predvsem se zdi, da so strokovnjaki uspeli zmanjšati atomsko bombo in ji dati bolj praktične oblike. Dr. Alvin Graves, vodja atomskega laboratorija v Los Alamosu, je dejal, da je eksplozija dala atomski komisiji „odgovor, kot ga je želela.“

40 let Katz & Klumpp

Zadnjo soboto je praznovalo lesno podjetje Katz & Klumpp d. z. o. z., na Brnci 40-letnico svojega obstoja. V navzočnosti šefa še nepovrnjenega podjetja, ki je kot nemška imovina še vedno pod kontrolo zveznega finančnega ministrstva, g. dr. dipl. ing. Helmuta Katza so se za to priložnost zbrali v obratni dvorani poleg nastavljenecv in delavcev podjetja tudi predstavniki koroških oblasti, trgovine in gospodarstva. Po pozdravnih govorih in odlikovanju dolgoletnih delavcev in nameščenecv podjetja po lastniku, Zvezi sindikatov in Trgovski zbornici je direktor Gebhard Gähler orisal zgodovino podjetja, ki je bilo pred 40. leti ustanovljeno kot tvrdka za impregniranje lesa, predvsem drogov, kar je v bistvu do danes tudi ostalo. Vsi drugi oddelki kakor žaga, stavbna delavnica itd. so le sekundarnega pomena, deloma danes tudi ne izrabljeni, ker so nastali, to predvsem oddelek za lesene stavbe, pod vplivom gospodarske razširitve po letu 1938. Tako direktor Gähler kot šef podjetja sta poudarjala, da služi podjetje na meji države in na prometni poti v Trst vse od časa svoje ustanovitve pa do danes v prvi vrsti izvozu in je njegov glavni trg predvsem bližnji vzhod, kjer je bila Avstrija nekdanj edini do-

bavitelj lesnih proizvodov, med vojno pa sta se na tem trgu močno plasirali tudi Švedska in Kanada.

Šef dr. dipl. ing. Helmut Katz, ki je tudi šef podjetij Katz & Klumpp v Nemčiji, Švedski in Finski, je v svojem nagovoru še poudarjal, da brnško podjetje nikdar ni imelo tendenc nemške gospodarske ekspanzije ali invazije, temveč je bilo od vsega početka ustvarjeno kot samostojno avstrijsko podjetje in so tudi dobički vedno ostali le v Avstriji. Nočemo trditi, da besede niso bile iskrene, toda koroški Slovenci in predvsem Brnčani bi jim še raje verjeli, če ne bi se spomnili časa, ko so bili tudi pri Katz & Klumpp odpuščeni delavci samo zaradi tega, ker so bili narodno zavedni Slovenci. Pri tem mislimo še posebno na nepozabnega nam peveca Hanzija Kropivnika.

Ob 40-letnici želimo, da bi se taki primeri pri podjetju, ki danes zaposluje okoli 200 ljudi in po besedah prezidenta Zveze sindikatov Herkeja v socialnem oziru lahko služi kot vzor vsem drugim tovrstnim podjetjem nikdar več ne ponovili, potem bo podjetje v resnici „bistveno prispevalo k pomiritvi naravno danih napetosti“ v tem delu dežele.

KOLEDAR

Sobota, 27. oktober: Framenci, Sabina.
Nedelja, 28. oktober: Krist, Kr.; Simon in Juda.
Ponedeljek, 29. oktober: Narcis, Ida.
Torek, 30. oktober: Klavdij, Alfonz.
Sreda, 31. oktober: Volbenk.

Spominski dnevi

27. 10. 1885 — Rojen v Podreči na Šorškem polju pesnik Simon Jenko.
28. 10. 1918 — Razpad Avstro-Ogrske monarhije. Proglasitev neodvisne ČSR.
29. 10. 1908 — Umrli hrvaški pesnik Silvije Kranjčević. — 1928 — Turčija je postala republika.
30. 10. 1598 — V Ljubljani objavljen ukaz za izgon upornih protestantskih družin. — 1862 — Rojen v Ljubljani pesnik, prejevalec in dramatik Anton Funtek.
31. 10. 1766 — Rojen znani angleški pesnik John Keats. Umrli je leta 1821.

CELOVEC

V času od 23. oktobra do 1. novembra 1951 je v Umetniškem domu v Celovcu spominska razstava v spomin umrlim članom, ki so: Fritz Angerer, Friedrich Capelari, Friedrich Hackerl, Herman Heller, Feliks Kraus, Erna Mayer-Thallmayer in Emil Thurner. Razstava je odprta dnevno od 9. do 12. in od 14. do 18. ure. Dne 1. novembra ob 20. uri bo v čast pokojnim umetnikom spominska slavnost.

Uršlji sejem dne 22. t. m. je bil dobro obiskan in tudi natrpan blaga in vsega, kar je na sejmu za pričakovati. Kljub številnemu obisku pa se trgovci in kramarji ne hvalijo s posebno živahno kupčijo, ker masi manjka za nakupovanje potrebnega denarja. Živahno vrvenje na Novem trgu pa je trajalo v večerne ure. Tudi živinski trg na Gayerschüttu je bil dobro obiskan.

Letošnji sejem so natrpali z mnogovrstnim blagom trgovci iz vse Avstrije. Med stojnicami so se drgnjali sejmari, pa so bili le bolj gledalci kakor kupci, deloma tudi že zaradi visokega datuma. Na mnogih stojnicah so kričeče ponujali razne novosti in iznajdbe, ki naj bi kakor koli koristile v vsakdanjem življenju. Za popravo raztrganih čevljev so ponujali iglo, s katero si lahko vsak sam sešije svoje čevlje. Za trpeče na nogah so obljubljali s štirimi različnimi trakovi takojšnjo pomoč. Naramnice in pas za hlače so nepotrebni, ker nabavil si lahko iznajdbo, s katero se ni treba bati, da bi hlače izgubil. Zamazano opravo lahko očistiš z „univerzalno pasto“ in se bo svetila kot sonce. Za gospodinje je bilo na razpolago vse od najnavadnejše kuhališče do najbolj premotene opreme za pečenje. Seveda ni manjkalo kupov sladkarij, turškega medu, klobas in šunk. Za odpravo plešatih glav so ponujali neko olje, ki je, kakor so zatrjevali, zanesljivo učinkovito.

Vabilo

Prosvetaši v Globasnici bodo priredili v nedeljo, dne 28. oktobra 1951 ob 15. uri, pri Šoštarju igro

„Lovski tat“

Sodeloval bo domači pevski zbor.
Vljudo vabljeni vsi!

Po naši zemlji

Obisk na Grmu

Bivši učenci, absolventi kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu so večkrat izrazili željo, da bi radi enkrat obiskali svojo nekdanjo šolo. Slovenska kmečka zveza je izlet organizirala. Izleta se je udeležilo 22 moških fantov, po večini bivši grmski učenci in le nekaj drugih, da so izpolnili oktet moškega zbora. Izletniki so se vrnili nad vse navdušeni in zadovoljni in niso niti vedeli, kje naj bi pričeli pripovedovati o vtisih, ki so jih doživeli. Zatrjevali so samo, da je bilo lepo in nepozabno, nad vse topel in iskren sprejem, izborna postrežba in prijetne ure med Novomeščani.

Naj govoriijo Novomeščani sami, ki so v svojem listu „Dolenjske novice“ zapisali o tem izletu med drugim naslednje:

Nadvse pristrčno in s toplo dobrodošlico je pozdravilo Novo mesto preteklo soboto 22 moških fantov iz Slovenske Koroške, ki so po dolgih letih prišli obiskat kmetijsko šolo na Grmu, na kateri so pred desetletji dobivali nauke za umno gospodarstvo, pa še vse kaj več kot le navsete za kmetijstvo. V srce se jim je vtisnila zavest, da so v resnici eno z ljudstvom tostran Karavank. Lepe vtise so odnašali seboj na Koroško, ko so zapuščali Grm in prijazno Novo mesto. To je povedal tudi najstarejši izmed tovarišev, ki so prišli na obisk, Lojze Milač iz Blata pri Pliberku, ki je obiskoval grmsko šolo v letih 1906/1907. Drugi, mlajši so bili v šoli pozneje, vsi pa so se vračali bogati v svoje kraje.

V soboto zvečer so se po kratkem oddihu na Grmu predstavili dragi gostje v nabito polni dvorani Doma ljudske prosvete. Oktet moškega pevskega zbora iz Pliberka je prišel na oder ob navdušenem ploskanju Novomeščanov. Prvi je spregovoril podpredsednik SKUD „Dušan Jereb“ Severin Sali, ki je v zanosnih besedah pozdravil Korotan in zveste brate od Zilje in Drave. Za njim je spregovoril o starih vezeh Dolenjske s Koroško predsednik Sveta za prosveto in kulturo pri MLO Bogo Komelj, ki je v imenu Novega mesta podaril Korošcem umetniško sliko B. Jakca, tajnik SKUD Polde Cigler pa je izročil pevcem Jakčevo grafiko in šopek nageljnov z rožmarinom. V imenu gostov se je zahvalil za sprejem tajnik Slovenske kmečke zveze tovariš Singer, ki je podaril MLO knjigo „Koroška v borbi“. Nato je zadonela v dvorani koroška slovenska pesem, čista kakor biser, mehka, sanjava in polna toplote. Pod vodstvom Zdravka Hartmana je oktet, ki je pel po vojni že v Trstu, Gorici in na Dunaju, pel iz srea in tako ubrano, da s priznanji nismo mogli prenehati. Nadvse uspel večer so nadaljevali gostje med znanci in prijatelji v hotelu Metropol, naslednji dan pa so si ogledali posestvo na Grmu. Dopoldne so za-

peli več pesmi na novomeški razglasni postaji, popoldne pa jim je zaigrala novomeška godba. V prijetnih pogovorih z učitelji, predstavniki ljudske oblasti in s starimi znanci jim je minil dan, v ponedeljek zjutraj pa so se vrnili na svoje domove.

Takole pišejo „Dolenjske novice“ ob zaključku: Za slovensko pesem, za obisk, za vse, kar so nam povedali o sebi in svojem delu za slovensko Koroško, za vse smo jim hvaležni in jim sporočamo, da smo z njimi kot en mož, zakaj v koroški zemlji utripa zvesto slovensko srce.

ZVABEK

V nedeljo, 21. t. m., smo imeli v Zvabeku lepo slavnost. Bila je instalacija novega gospodarskega župnika Ignacija Zupana, ki je bil do sedaj župnik na Obirskem. Vsa župnija se je lepo pripravila na slovesni dan. Pokanje topičev, slavoloki, venci in cvetje je pričalo, o pomembnem dnevu za našo župnijo. Mnogo ljudi je sprejelo novega župnika. Z deklamacijami iz katerih je zvenelo, da praznujemo dan radosten, dan svečan in pozdravnimi nagovori so mu izrekli dobrodošlico. Gospod župnik Zupan nam ni nepoznan. Po njegovem dosedanjem delu in značaju vemo, da smo z novim župnikom dobili spet duhovnika, ki bo kakor pokojni gospod župnik Uranšek, ki je deloval pri nas 42 let, vso skrb in delo posvetil dobrobiti slovenske župnije in nadaljeval njegovo delo. Po smrti župnika Uranškega je deloval na naši župniji gospod Matej Igerc, tudi grča in ljudski duhovnik. Gospod Igerc je nameščen danes na Suhi, odkoder so lani pregnali narodni nestrpnosti gospoda župnika Holmarja.

Novemu gospodu župniku Ignaciju Zupanu želimo med nami v Zvabeku mnogo zadovoljstva in uspeha!

Pri Cingelcu na Trati so gostovali Radišani

Podjetni prosvetaši Slovenskega prosvetnega društva na Radišah so napravili v nedeljo, 21. t. m., ob najlepšem jesenskem vremenu izlet v Glinje, kjer so združili pri Cingelcu na Trati prijetno s koristnim. Obenem, ko so imeli Radišani lep izlet, so nam kot gostje nudili lep užitka poln popoldan s svojim sporedom. Radiški igralci in moški pevski zbor pod vodstvom Šimena Wrulicha so nas razveselili s svojim nastopom. Igralci so uprizorili igro „Po trnju do cvetja“ in so igrali prav dobro in v veliko zadovoljstvo poslušalcev. Za uvod v prireditev je spregovoril nekaj besed Janko Tolmajer.

Moški pevski zbor pod vodstvom Šimena Wrulicha pa nas je s svojim dobro podanim petjem navdušil. Že uvodoma podana pesem „Domovina“ je užgala, navdušenje pa se je stopnjevalo od pesmi do pesmi. Burno so poslušalci aplavdirali pesmim: „Moja ljubca mi je pošto posvava“, „Je biv en gospod Bebenau“, „Jaz pa moj gvažek“ in „Na straži“.

Radiškim igralcem in pevcem naše iskreno priznanje in zahvala!

LIBUČE

Trezika Hartmanova in Dolfej Primošič sta se poročila in postala mož in žena. Pred nekaj tedni že je bilo po poročnih obredih v Podkrnosu v ožjem krogu ženitovanjsko slavlje. Trezika, iz znane Hartmanove družine, ki je bila vsled svoje neupogljive značajnosti tudi izseljena in je tudi Trezika morala z ostalimi deliti usodo pregnanstva, je bila v pliberškem prosvetnem društvu marljiva prosvetna delavka. Zelo pogosto je nastopala na odru kot spretna igralka in dobra pevka. Zdaj pa bosta z Dolfejem, pridnim in sposobnim sodarjem, na odru resničnega življenja skupno odigrala dejanje za dejanjem, vse dotlej, dokler ne bo padel zastor. Hkrati, ko obema, Treziki in Dolfeju, iskreno čestitamo, želimo, da bi njima potekalo družinsko življenje v trajni harmoniji in neskaljeni sreči na mnoga leta!

Vabilo

V nedeljo, 28. oktobra, ob 14. uri bodo priredili pevci iz Loč, Pečnice in Marije na Zilji pri Pušniku v Ratenčah

pevsko prireditev

Zapelj bodo narodne pesmi. Za slovo od letošnjih pevskih prireditev se hočemo še enkrat zbrati in prisluhniti naši pesmi.

Vsi ljubitelji naše pesmi od blizu in daleč prav iskreno vabljeni!

OBIRSKO

Pri gradbenih delih v Obirskem potoku je delavca Antona Oražeta doletela smrtna nesreča. Ko so pobirali ogrodje, ki je služilo za opazovanje nasipa, se je odrgalo bruno in padlo na Oražeta, ki je stal v vodi. Bruno ga je treščilo tako usodno, da mu je zlomilo vratno vretenico, kakor je ugotovil došli zdravnik dr. Kreulitsch. Ponesrečenega delavca so prepeljali v bolnišnico „Marija Hilf“ v Celovec, kjer je težkim poškodbam podlegel.

9

Izgovorivši, nagne utrujeni tovariš čašico pelinovca, da se malo okrepča, nato pa jame takole pripovedovati: „Vsi štirje, ki si nas bil odposlal na prežo, smo jahali proti Beljaku. Ali tam nismo mogli ničesar zvedeti o Turki. Zatorej smo jezdili naprej, in sicer proti Kokovemu in Trbižu. Ondi je bilo zbranih kakih tri tisoč kmetijskih zaveznikov. Saj veš, to je tista „kmetška zveza“, ki jo je letos oživil znani Peter Vunderlih na gornjem Koroškem. Med njimi sem bil v taboru. Toda poslušaj, Mirko!

Včeraj popoldne so se jim približale turške čete. Sovražnik se je ustavil pred kmetjskim taborom. Videlo se je, da se hoče danes, v nedeljo, sprijeti s svojim nasprotnikom. Tega pa so se naši kmetje zbal. Pogum jim je začel upadati, da celo njih vodja, Matjaž po imenu, je postal figa moč. Ni se ustavljal strahopetcem. Vdal se jim je in vsi kmetje so — pobegnili.

Od treh tisoč jih je ostalo komaj štiri sto. Ti so se potem utaborili na bližnjem griču. Zaprisedli so si, da se hočejo s Turki bojevati do zadnjega vzdihla.

„Kaj bo pa zdaj,“ odvrne Mirko ves prestrašen. „Jaz in vsi drugi smo se še najbolj zanašali na kmetjsko zvezo. Zdaj pa so ti plašljivci pobegnili in se poskrili, kakor

zajci pred lovcom... Kje pa so tvoji tovariši, Andrej, Vinko in Davorin?“

„Tako ko so kmetje zapustili svoj tabor, treba je bilo tudi nam odločiti svoje dejanje. Sklenili smo, da se ustavi Knezov Andrej blizu tistih štiri sto mož, ki so še na mestu ostali v bran. Ondi naj opazuje in poižveda, kaj in kod gredo Turki naprej. Zalikov Vinko in junaški Davorin sta se pa postavila pri Podklostru blizu Beljaka na prežo.

Sam sem sinoči zapustil kmetjski tabor. Vso noč sem jezdil, da vam prej ko mogoče naznanim žalostno novico, da so jo pobrisali iz tabora naši kmetjski zavezniki.“

Dolgo sta se pogovarjala potem še naša tovariša, kako bi se mogli braniti z najboljšim uspehom. Obadva sta pa bila prepričana, da se bodo Rožanje hrabro in vztrajno bojevali s Turki, branč si življenje in posest.

Naposled napelje Štefan govorico na druge stvari:

„No, Mirko! Kaj pa je s tvojo ženitvijo? Preden sem odšel na prežo, si mi obljubil, da me hočeš imeti za druga. Ali je že bila gostija, ali pa bo šele jutri, v ponedeljek, kakor se je bilo to sprva določilo?“

„Jutri bomo imeli gostijo, ako nas Turki prej ne napadejo. Ti moraš seveda biti moj drug. Tako brhkega in pogumnega mladeniča ne sme manjkati pri moji ženitvi. Tvoj oče bodo starešina in svatov je čez trideset. Pripravili smo tudi že vse. Treba je le, da nas sovražnik ne moti.“

„Ne boj se, Mirko!“ odvrne Štefan. „Turki ne pridejo tako hitro. Jutri, v ponedeljek, jih gotovo še ne bo.

Kaj pa je s tistim — dekletom, Mirko? Ti že veš, ko-

ga mislim. Ali se ni nič protivala in zoperstavljala, ko si se naenkrat odločil za Zaliko?“

„Zakaj bi se ustavljala moji ženitvi? Saj ji nisem ničesar obetal! To pa vendar ne more imeti globljega pomena, ako človek z dekletom nekekrat prijazno govori.“

„To je res, Mirko. Ali jaz se bojim te strastne ženske. Almira je laške krvi. Bog ve, kaj zna v svoji jezi in razburjenosti vse storiti! Ali ne govori nič več s teboj in z Zaliko?“

„Ne; zdaj se nas vseh izogiblje. Celih štirinajst dni nisem videl niti nje, niti njenega očeta. Dekle ne pride več na svetlo, Tresoglav pa je odšel po kupčiji.“

„Ali ni bilo včeraj Tresoglava doma?“ vpraša Štefan radovedno svojega tovariša, ki je očito kazal, da mu ni ljubo govoriti o tem.

„Jaz ga nisem videl in tudi nihče drug,“ odvrne Mirko. „Zakaj pa poprašuješ po njem? Mar ti je toliko ležeče na tem tujcu!“

„Ne zaupam mu, kakor tudi Almiri ne,“ odgovori odločno Štefan. „Ali to pa vem, da je bil ta žid sinoči ali včeraj doma. Srečal sem namreč danes pred svitanjem nekega voznika na potu proti Beljaku. Sedel je v haljo zavrt na ličnem vozu. V obraz mu sicer nisem mogel natančno videti, ker si je bil lice zakril, mimo mene se vozeč, toda konji so bili Tresoglavovi; te dobro poznam.“

Z ramami je pomajal Mirko! saj ni mogel verjeti tovariševim besedam. Zatorej mu je še enkrat zagotovil, da ni bilo niti ta, niti pretekli teden Tresoglava doma; Štefana je najbrž zmotil pogled v nočni temi in zato ni niti voznika, niti konj prav spoznal.

Peter Petrovič Njegoš (1811 - 1851)

Rade Petrovič, pozneje črnogorski vladika Peter II. Petrovič Njegoš, se je rodil 1811 ali 1813 v vasi Njegoših. Ko mu je bilo deset let, ga je stric vzel k sebi ter poskrbel za njegovo šolanje v samostanu na Cetinju in v Topli (v Boki Kotorski). Pozneje, ko ga je določil za svojega naslednika, ga je dal v šolo svojemu tajniku pesniku Simi Milutinoviću. Ta nenavadni in svojevrstni človek, bohem in fantast, mu je odprl oči „za zračne prostore, uvajajoč ga, čeprav nesistematično, v klasiko, filozofijo in slovstvo.“

Leta 1830 je stari vladika umrl, mladi Rade mu je postal naslednik. Ker je moral poskrbeti, da postane vladika — zakaj samo ta čast mu je mogla v očeh ljudstva dati potreben ugled in moč — se je najprej pomenil in pri tem sprejel na čast svojemu predniku ime Peter. Naloga, ki jo je prevzel, ni bila lahka, saj je hotel pomagati Črni gori, utrditi jo na zunaj in znotraj. Najprej je odpravil „guvernadurstvo“, ker so se Radonjići, ki so to čast uživali še od beneških časov v začetku 18. stoletja, hoteli povzpeti do vrhovne oblasti. Potem je ustanovil senat, ki je bil državni svet in sodišče obenem, in posebno stražo, a najvažnejše je bilo, da je uvedel davke. Koj prva leta je imel tudi boje s Turki. To bi bilo tvegano početje, ko si ne bil znal zagotoviti pomoči Rusije.

Leta 1833 je odšel na Rusko, da bi postal vladika, hkrati pa da bi tam dobil oporo za uresničenje svojih načrtov. S svojim nastopom je sijajno uspel. Tem lažje je po vrnitvi v domovino nadaljeval svoje poslanstvo med črnogorskim ljudstvom. Da bi ovrgel spletko svojih nasprotnikov, pa je moral 1837 ponovno v Rusijo. Tudi tokrat je dobro opravil, zlasti ker si je znal preskrbeti še denarno pomoč. Zdaj je lahko zidal šole, urejeval pota, kupoval hrano za ljudstvo itd. Ko je postalo vprašanje meja proti Avstriji in proti sosednim turškim pašam pereče, se je lotil tudi te težke in kočljive naloge. Avstriji je moral prodati nekaj zemljišča v Boki, zato pa je dosegel priznanje samostojnosti Črne gore, ker se je pogajal in sklenil pogodbo brez posredovanja Turčije. Tudi pogajanja z bosanskimi pašo so bila precej uspešna, slabša pa je opravil s skadrskim, ki je bil zasedel dva črnogorska otoka v Skadarskem jezeru. Zaman si je na Dunaju leta 1844 pridobil pomoč avstrijske in ruske diplomacije, zaman je bila druga pot na Dunaj 1846—47, skadrski paša ni popustil; še več, ko se je vrnil domov, je našel v Črnici vstajo, ki jo je organiziral ta njegov zopnik.

Ob revoluciji leta 1848, je vladika ves zaživel in sanjal o osvoboditvi Hrvatov in Srbov v Dalmaciji, v Bosni in Hercegovini. Pripravljal se je, da bi z oboroženo silo priskočil bratom na pomoč. Toda tudi tu je doživel bridko razočaranje. — Zmaga reakcije je uničila vse njegove upe, pomagala ga je streliti tudi telesno. Zaman je dvakrat iskal zdravila v Neaplju — 19. oktobra 1851 je na Cetinju umrl. Pokopan je na Lovčanu, kakor je sam želel.

Njegovo življenje je bilo kratko, a neizmerno bogato. Bil je znamenit vladar, bil je tudi velik duh in velik pesnik.

Njegoš se je sam izobrazil, saj mu učitelji niso mogli dati sistematične in zaključene izobrazbe. Poleg domačih pisateljev je največ bral ruske in v tem jeziku tudi prevode, zlasti iz klasike. Znal je tudi francoski in italijanski.

Ze v mladih letih, še preden je postal vladika, je Njegoš pisal pesmi po vzoru ljudskih guslarskih, ki so se v Črni gori pele kakor malokje drugod. Vzor mu bila tudi poezija Sime Milutinovića, mešanica klasicizma in romantika v čuda za. motanem in nerazumljivem jeziku. Ta vpliv bi lahko zasledili v prigradnicah in obeh, ki so v prvi tiskani zbirki Pustinja citenski (1834), onega v pesnitvah, opevajočih sodobna črnogorska junaštva v knjižici Lijek jarosti turške (1834). Čmo-

gorske zmage proslavlja tudi epski spev „Slobodijada“, izšel šele po pesnikovi smrti. Nekaj prigradnic in miselnih pesmi je objavil po raznih listih, vsasih celo v posebnih tiskih. Za najvažnejša dela pa veljajo Luča Mikrokozma (1845) verskomiselni ep, odmev Mitonovega Izgubljenega raja, Gorski venec (1847) in Ščepan Mali (1851), dramatisirana pesnitev o lažnem carju, ki vsebuje nekaj prav dobrih lirskih mest in izvrstnih karakterizacij, ki pa se v njej pomanjkanje dramatične dinamike zaradi njene realistične snovi dosti bolj občuti ko v Gorskem vencu. Brez dvoma pa je Gorski venec najimennejšje Njegoševo delo, ki je pesnika napravilo nesmrtnega.

Gorski venec pomeni toliko ko — črnogorska slava. V rokopisu je pesnik prvotno napisal kot

naslov „Izvižanje iskre“ „Izviška“ in „Izviška iskra“ (ukresana iskra), to je spev o začetku osvoboditve izpod turške oblasti. Po vsebini gre torej za uničenje poturčencev v začetku 18. stoletja. Sicer Njegoš ni nameraval pisati zgodovine, to mu je samo okvir za vse, kar je hotel povedati s svojo pesnitvijo.

Predvsem je Gorski venec pesem svobode. V sedemnajstem stoletju so Črni gori pretili notranji nasprotniki, poturčenci, pretili so ji zunanji sovražniki, Turki. Kakor vladika Danilo je prišel Njegoš do spoznanja, da je rešitev le v borbi, v neprestanem boju, pa naj se zgodi kar koli, zakaj tudi če bi pekel vse požrl.

... na grobovih spet bo cvetje vzklilo za bodoče ktero pokolenje.

Prej ali slej se morajo pokazati sadovi borbe, sadovi žrtve, saj ni vstajenja, kjer bilo ni smrti.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sobota, 27. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba 7.15 Pesta glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.00 do 9.30 Iz slovenske literarne zakladnice — 9.30 Kar si želite — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 13.45 Tukaj govori UNESCO — 14.30 Pozdrav zate — 15.30 Koncertna ura — 17.10 Zanimivosti iz Avstrije — 18.00 Nekaj za nabiralec znamk — 18.30 do 19.00 Kar radi poslušate... Glasbena oddaja.

Nedelja, 28. oktober:

7.15 do 7.45 Duhovni nagovor — Pester spored — 8.10 Kmečka oddaja — 13.00 Pozdrav za mesto in deželo — 15.30 Mladina poje za mladino — 16.00 Koncert za vse.

Ponedeljek, 29. oktober:

6.10 Jutranja glasba — 7.15 Pesta glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za kmečko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila — Iz svetovne literature — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Pevska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 19.15 Glas mladine.

Torek, 30. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila — Zdravnik — Komorna glasba — 15.45 Za ženo in družino — 16.00 Solistična ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 do 19.00 Hladna jesen že prihaja (lit. glasbena oddaja).

Sreda, 31. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Pevska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 22.15 Zabavna glasba.

Četrtek, 1. november:

7.15 Jutranja glasba — 10.00 maša — 19.15

RADIO SLOVENIJA

Sobota, 27. oktober:

5.30 do 7.30 Glasba za dobro jutro — 13.00 Veseli zvoki — 14.15 Pesmi s Koroške, Prekmurja in Bele Krajine — 15.30 Zeleli ste — poslušajte! — 16.00 Če želite biti kritik... 17.10 Nekaj filmske glasbe — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.20 Hrvatska narodna glasba — 18.40 Lahka slovenska orkestralna glasba — 19.10 Baletna glasba — 20.00 Veseli večer — 21.15 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana.

RADIO SCHMIDT

„hiša malega človeka“

Radio-aparati za vsakogar - (obroki po dogovoru) - elektro material, žarnice za domačo uporabo in prodajo - Moderna reparatura delavnica - Studio za snemanje na plošče.

Celovec, Bahnhofstrasse 22, Tel. 29-48

Sodobna kirurgija

Angleška zdravniška revija „The Lancet“ je pred kratkim objavila poročilo o svojevrstni operaciji. Londonski kirurgi so izrezali neki 43 letni ženski tri četrtine stegnične kosti in ji vstavili novo, plastično kost. Bolnica, ki je imela težko kostno bolezen, pred operacijo ni mogla hoditi, sedaj pa je bolezen več ne ovira. Nekaj mesecev pred operacijo so londonski kirurgi na podoben način ozdravili nekega 15-letnega dečka. Iz ZDA pa prihaja novica o plastičnem požiralniku, katerega so vstavili bolniku, ki je bil zaradi rakaste tvorbe na požiralniku pred težko izbiro: ali se hraniti skozi umetno izrezano odprtino naravnost v želodec ali pa se pustiti hraniti do smrti s pomočjo injekcij Bolnik z umetnim požiralnikom se po zadnjih poročilih hitro redi, saj lahko je prav takšno hrano kot vsak drug zdrav človek.

DRAGOCENI ZLATNIKI

Pred nekaj tedni so v dunajskem muzeju „Dorotheum“ prodali na dražbi zbirko starih

Torbe za dame, v usnju in NYLON kakor potne torbe, aktovke, kovčke, nahrbtnike in denarnice pri

LEDERWAREN

MARKETZ

Celovec, Bahnhofstrasse 16 (Burg)

Lastna izdelava in reparaturna delavnica

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia

Od 30. oktobra do 1. novembra: „Das Geheimnis des hohen Falken“

Peterhof

Dne 28. oktobra ob 10.00 in 14.00 uri pravljicne predstave:

„Max und Moritz“

Od 30. oktobra do 1. novembra: „Ihr letzter Tanz“

KRIVA VRBA

Dne 31. oktobra in 1. novembra: „Maria Antoinette“

VRBA

Dne 31. oktobra in 1. novembra: „Aus Liebe schuldig“

ŠESTSTOLETNI SPOR PRED MEDNARODNIM SODIŠČEM

Anglija in Francija sta se sporazumeli da bosta spor glede lastništva otokov Minaur in Ecrehous, ki traja že 600 let, predložili Mednarodnemu sodišču v Haagu. Otoka se nahajata v Rokavskem prelivu in sta neobljudena. Že 600 let zabadajo ribiči obeh držav zastave svojih dežel na otoške vrhove, da bi s tem simbolično poudarili pravico do otokov. Vendar spor ni bil nikoli dokončno rešen, ampak se je vedno znova začel in pozabljal.

Anekdota

Ko je v angleških časopisih spet in spet bral utrudljive članke o možnosti poleteti na druge planete, je pisatelja J. B. Priestleya slednjič minilo potrpljenje. Napisal je članek za News Chronicle v katerem pravi:

„Če je človeštvo dovolj pogumno in potrpežljivo, dovolj energično in bistro, da lahko izvede polet na sosednje planete, bi morda lahko utrpelo tudi nekaj energij za to, da uredi življenje na tem, na katerem živi. Vse lepo po vrsti, prosim in vsaka stvar ob svojem času.“

Naš znanec je svojega prijatelja še dalje izpraševal o Almiri. Ali Mirko mu ni govoril resnice. Tajil je, da bi mu bila zažugala s prstom, ko je zadnjič govoril z njo, vendar pa se je bal deklice. Neka notranja slutnja ga je vedno mučila. Mirko se ni mogel popolnoma iznebiti strahu pred njenim maščevanjem.

„Almiro moramo pač dobro opazovati in jo vestno čuvati, če se utaborimo pred Turki,“ opomni naposled Štefan. „Z nami ne sme biti skupaj v enem in istem taboru; sicer bi utegnili koga preslepiti in ta bi potem za njene sladke besede nas in sebe izdal. Osobiti pa se bojim, da bi ne znala tuja deklica nad teboj in nad drugimi mladeniči, ki smo se včasih pošalili z njo, maščevati ali nam sploh sitno be delati v taboru!“

Med temi besedami se je Mirko globoko zamislil. Bil je prepričan, da utegne Almira njemu, kakor vsem Rožanom škodovati. Te skrivne slutnje si ni mogel izbiti iz glave; vendar pa je hotel zagovarjati tujko in njenega očeta pred takim sumničanjem. Toda v tem hipu je stopil oče Serajnik v sobo.

„Zdaj pa le kar na delo!“ reče izkušeni starček, ko mu je bil naznanil Štefan vse, kar je videl in vedel. „Odlagati ne smemo. Po sveti maši začnemo nositi na Gradišče, kar koli ima kdo skriti in zavarovati. Že danes moramo biti na vse pripravljene; jutri bomo imeli z ženitvijo mnogo opravka.“

Ta dan je bil sicer praznik, ali delo v sili je dovoljeno. Od blizu in daleč so znašli kmetje svoje stvari v dvorane in globoke kleti na Gradišču in v dobro zavarovani tabor pri cerkvi sv. Jakoba. Tudi živino, kolikor je še ni

bilo na planini, so gnali pastirji na gore. Marsikatera babica je zakopala na vrtu ali na njivi svoj skrivni denarni zaklad, da ga reši pred grabljivimi Turki. Vsaka hiša v Svatnah je spravila, bodi si hrano, ali obleko, ali drugo hišno orodje na Gradišče.

Tudi Almira in njena mati sta zaupali svoje dragocenosti varstvu bližnjih sosedov. Zakaj le tako je moglo dekle odvrniti vsak sum od sebe in svojega očeta. Almira si je pač mislila: „Vse dragocenosti rada žrtvujem turškim rokam, ako se mi le uresniči moj tajni namen. Saj se mi vse desetero poplača!“

Rožanje so kaj pridno gibal roke. Vse je delalo, kolikor je moglo. Na večer pa so se zbrali možje, žene in otroci na Gradišču in pri cerkvi sv. Jakoba.

Bali so se iti na svoj dom. Sklenili so, da ostanejo rajši v varnem taboru, nego da bi šli domov v nezavarovane svoje hiše in koč. Cerkev sv. Jakoba je bila polna ljudi. Vso noč so molile žene in otroci, naj jih reši Bog smrti in turške sužnosti.

Nemirna je bila ta noč. Vse se je plašilo, če so tudi vedeli, da še ni bizu sovražnika. Le bližnji sosedje so šli na večer z otroki in ženami domov. Tudi oče Serajnik se je spravil na svoj dom, in v njegovi hiši je prenočila tudi Zalika z materjo vred. Mirko pa je ostal na Gradišču, da tolaži ljudi, ki so bili vsi preplašeni.

Šele v polnoči je potihnil šum in nemir med množico v taboru. Ravno so se menjavale straže na zidovju in v stolpih, kar se zasliši iz najvišjega stolpa stražnikov glas, da gori.

In res, nebo je bilo rdeče, kakor žareč plamen. Proti večeru je bilo videti, kakor da bi vzhajala jutranja zora.

„Kaj je to?“ vzkliknejo vsi. „Turki gredo, Turki so že tu!“

Žene in otroci so popadali na kolena ter jeli kričati in moliti. Otroci so se skrivali za materami, žene pa oklepale svojih mož. Vse je bilo obupano.

Le Mirko in njegovi prvi tovariši, med njimi seveda tudi Mačkov Štefan, so ostali mirni. Vedeli so, da je to le znamenje, da Turki požigajo trge in vasi po gornjem Koroškem; ali sovražnika še ni blizu. Sicer bi bili Mirkovi opazovalci že sporočili o turškem prihodu.

Vse pomirljive besede pa niso nič pomagale. Množica se je čim dalje tem bolj plašila, videč, da nebo vedno bolj in bolj žari.

Naenkrat potihne krik in stokanje. Stražnik na obzidu je namreč naznanil, da se nekdo približuje. Ko se oglasi raz konja znani glas junaškega mladeniča Andreja, ki je bil prejšnje dni s Štefanom skupaj na preži, se mu odpro vrata. Vse umolkne, ko stopi jezdec v sredo oboroženih kmetov na Gradišču.

„Pomirite se, dragi tovariši! Nocoj ni nobene nevarnosti. Žene in otroci naj gredo mirno spat. Vam pa, dragi možje, poročam sledeče:

Po Štefanovem odhodu sem se bil pridružil tistim kmetom, ki so se postavili Turkom v bran. Bilo jih je končno še blizu šest sto. Ponoči sem bival v njihovem taboru. Videč pa, da se približujejo Turki, sem hotel takoj odjahati, da vam to izporočim. A vendar sem še počakal. Radoveden sem bil, ali utaborjeni kmetje ustavijo Turka ali ne.

(Dalje)